

67. Семенчук С. О. Язичницька монументалістика населення Середнього Подністров'я // Поділля. Краєзнавчі студії: зб. наук. праць / ред. кол.: М. М. Торчинський (відп. ред.) та ін. Хмельницький: ЦНПІ. 2009. С. 177–181.
68. Семенчук С. О. Язичницькі скульптури та скельні рельєфи Середнього Подністров'я // Археологічні студії: зб. наук. праць / за ред. П. П. Толочка, Київ – Чернівці: Зелена Буковина, 2010. Вип. 4. С. 71–79.
69. Семенчук С. О. Язичницькі стели скіфської доби лівобережжя Середнього Подністров'я // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. зб. за підсумками звітн. конф. викл., докторан. і аспір. у 5-ти т. (16–17 березня 2011 р.). Вип. 10. Т. 1. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2011. С. 93–96.
70. Семенчук С. О. З історії досліджень язичницьких старожитностей в басейні Середнього Подністров'я // Гуманітарний журнал. 2012. № 4. С. 60–66.
71. Семенчук С. О. Лівобережна частина Середнього Подністров'я в дохристиянський період // Історія, культура та освіта: християнський вимір (до 125-річчя Хрещення Київської Русі та 20-річчя Хмельницької єпархії УПЦ): зб. наук. праць / ред. кол.: Білий Л. Г. (голова) та ін. – Хмельницький: Вид-во ХІ МАУП, 2013. С. 176–183.
72. Семенчук С. О. Лівобережний Середньо-Подністровський осередок – локальний регіон для реконструкцій язичницьких культів в VII ст. до н. е. – XIII ст. н. е. // Історія, культура та освіта: християнський вимір: зб. наук. праць Хмельницького ін-ту МАУП. – Хмельницький: Вид-во ХІ МАУП, 2014. Вип. 3. С. 192–200.
73. Семенчук С. О. Духовна культура лівобережжя Середнього Подністров'я в дохристиянські часи // Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України: науковий вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознавства. (Наук. вісн. «Межибіж» – 2'2014). зб. за підсумками XII наук.-краєзн. конф. «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України: історія релігії на теренах Поділля та Південно-Східної Волині». (24 жовтня 2014 р.). Хмельницький: ІРД, 2014. С. 7–15.
74. Семенчук С. О. Новоушиччина – регіон скупчення пам'яток язичництва // Хмельницькі краєзнавчі студії. Наук.-краєзн. зб. / ред. кол. Баженов Л. В. (голова), Блажевич Ю. І. (співголова), Єсюнін С. М. (відп. секр.), Захар'єв В. А. (упоряд.) та ін. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2015. Вип. 2. С. 120–129.
75. Семенчук С. О., Матвеев А. Ю. Дохристиянські вірування на лівобережжі Середнього Подністров'я: історіографія проблеми // Археологічні студії «Межибіж» / 30 річчю початку постійних археологічних досліджень Меджибізької фортеці. (Наук. щорічн. 4'2015) за матер. Четвертих археологічних читань (11 грудня 2015 р.) / за ред. А. М. Трембіцького, О. Г. Погорільця. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2015. С. 137–143.
76. Семенчук С. О. Новоушиччина – регіон пам'яток язичництва // Наддністрянська правда. 2015. № 3 (22 січня). С. 3.
77. Семенчук С. О. Языческие каменные изваяния левобережной части Среднего Поднепровья в X – VII вв. до н. э. // Ученые записки УО «ВГУ им. П. М. Машерова»: сб. науч. трудов. Витебск: ВГУ им. П. М. Машерова, 2016. Т. 21. С. 59–62.

Володимир Захар'єв

ОРИГІНАЛЬНИЙ ОБЕРІГ РИМСЬКОГО ЧАСУ ЗІ СВАСТИКОЮ З КРАСИЛІВЩИНИ*

У повідомленні йдеться про знайдений на Південно-Східній Волині мідний пластинчастий виріб, який служив оберегом для представника черняхівської культури чи навіть римського легіонера.

Ключові слова. Римська імперія, черняхівська культура, Поділля, Південно-Східна Волинь, Красилівщина, Мончинці, оберіг, сварга

Весною 2016 р. поблизу с. Мончинці Красилівського району на Хмельниччині знайдено оригінальний мідний артефакт римського часу. На нього натрапив житель сусіднього с. Чернелівка Сергій Цебро на березі р. Деснянки, води якої підмивають залишки поселення черняхівської культури.

Пластинчастий предмет розмірами 22x27 мм і товщиною 1 мм мав нестандартну – овальну з трьома виїмками – форму. Одна з виїмок – трапецієвидна (10x6 мм) розташовує-

ться на краю предмета по ширині. Інші дві – у формі букви «З» – дзеркально по обидва боки від трапецієвидної і дещо зміщені до неї від повздовжньої лінії. Таким чином, предмет віддалено нагадує ритуальну сокирку.

Артефакт був вкритий патиною, під якою з одного його боку простежувався якийсь орнамент. З цікавості автор знахідки очистив предмет від патини за допомогою побутових хімічних речовин.

Відтак, виявилось, що там зображено ритуал-

* Доповідь з програми V Археологічних читань, присвячених пам'яті Івана Михальчишина, 9 грудня 2016 р.

льну композицію. Остання віддалено нагадує стилізоване шатро, низ якого, відповідно, складають півтора десятка півкіл-завитків або стільки ж половин солярних знаків, що створюють ілюзію, начебто перекривають одне одного.

«Схили шатра» окреслюють стилізовані гілки пальм. У найвищій точці гілки перетинаються між собою і, маючи при цьому округле завершення, нагадують так званий «коньок» на слов'янських будинках.

Під «шатром» – у центрі – розташовано зображення свастики. Вона має розміри 7x7 мм і прокреслена гострим різцем чи шилом. Свастика – як символ руху сонця – вертикальною віссю дещо зміщена вперед, додаючи експресії символу. Проте, якщо кінці верхньої і правої поперечин зігнені «в середину» символу, то ліва та нижня зігнені навпаки – назовні, ніби заважаючи руху.

Конкретний артефакт, очевидно, був своєрідним оберегом для людини, яка користувалася ним. На жаль, непрофесійне поводження з артефактом, а саме, очищення від патини, суттєво затрудняє встановлення приналежності та використання предмету, адже знищено сліди заповірювань від контактів з одягом, мотузками, окремими нитками, вичиненою шкірою тощо. Швидше всього він був однією з нашивок на португелі.

Вияснення, яку саме давньоримську язичницьку легенду зберігає у собі зображення – питання найближчого часу.

Артефакт на даний момент зберігається у краєзнавця, котрий має намір подарувати його Хмельницькому обласному краєзнавчому музею.

Рис. 1. Оберіг римського часу зі свастикою

Рис. 2. Оберіг римського часу зі свастикою та супутні предмети з черняхівського поселення, де його знайдено

Рис. 3. Мончинці. Місце знахідки оберегу римського часу зі свастикою